

JOSEF ČAPEK
STÍN KAPRADINY

Josef
Čapek

Stín
kapradiny

VYŠEHRAĐ

ISBN 978-80-7429-131-9

Slabý vánek se zachvíval nad místy, kudy se přehnala zhouba. Sluneční záře pokojně utkvěla a rozestřela se na všem, ničemu se nevyhýbajíc a ničeho se neštítíc. Co bylo zlomeno, snažilo se narovnat se, co mohlo ještě lézti, odbelhávalo se na pahýlech údů, ostatní, přilepeno vyhřezlými vnitřnostmi k zemi, zmítalo sebou nadarmo a poddávalo se agonii.

Huj, ten vyváděl! vydechl Vašek; myslel jsem, že se zbláznil, že ho něco píchlo, že je pořčený a že se pomínil. Až stydno se podívat. A raději se ani neptám, proč to všechno. Jsou věci, na které člověk nestačí, i kdyby měl sebevětší vztek; ale lépe mu do toho nemluvit, ačkoliv mne ledacos tlačí na jazyku.

Rovněž Ruda mlčel. Urputnost, která se v něm usadila navrchu ošklivosti, rozpaků a omrzelé únavy, zachmuřila mu oči.

Nemohu býti dobrý, pravily tyto jeho oči. Kdybych byl dobrý, svět by mne zahubil. Není to snadné, nésti na sobě tíhu tohoto světa ve zlém, ale jinak to nejde.

Ne, nejde to jinak, a jaké to je, takové to je; na tom se nedá nic měnit. Já – Ruda Aksamit, domov a co jsem žil; ty lesy, moje láska, kopýtko srncova, krásný chlad a ztuhlost položené zvěře. Jakou to vše má cenu? A Valerie, můj sen; ty hvězdy a bůh nebůh,

který není nade mnou. Takto to je a toto je všechno; ale smyslu žádného to nemá.

A tu se na jeho srdce položilo hoře, hoře bez obrysů a bez hranic. Tížilo jako skála, jako kamenná hora, tak jako ohromný a mrtvý lom, který nikde nezačíná a nikde nekončí. A nyní ten bol bez obvodu, sevřený v příliš těsné kleci žeber, neúprosným pohybem své velikosti němě překročil všechny bezmocné závory těla a přeširoce se rozlil do nekoněčna. Ach ano, řekl si Ruda, tak to už znám; hoře rovněž tak silné, jako je život sám, ba začasto ještě silnější, to hoře mého života. Toť jsou ta místa, kde všechno se zjevuje ve své bezcílné podobě; tady duše bloudí a ničeho nenalézá, nesouc v sobě lítost pro sebe samu. Ale ani to nemá žádného smyslu a žádné ceny. – Potřeboval bych se opít, abych o sobě nevěděl, a měl bych slyšeti písně, ty moje z těch písniček Elsnerových, aby za mne vypověděly všechno, co já tu neumím vysloviti sám!

* * *

Po lesní cestě pod Vraní horou opatrně spěchala Marie Rousová.

Nese ona krásné svatební šaty do Zálesí, bělostné šaty nevěstí. Vyšila a ušila je z hedvábí, gázu a umělých květin. Má je zahalené v čistém ubruse, aby k nim nemohl prach, aby se k nim nedostalo

slunce ani déšť, aby je ani křivý pohled neohrozil. Zastavuje se, upravuje záhyby na ubruse a přemísťuje špendlíky, aby se ty krásné svatební šaty nikde nepomačkaly, a chvátá slušným krokem zas k Zálesí dál, vrhajíc zběžné pohledy pod mlází, zda by se tu nenašel nějaký hřib.

Marie Rousová nenosí klobouk ani venkovský šátek. Chodí prostovlasá a její tmavé vlasy, stočené v prostý uzel, pěkně jí sluší. Není měšťkou ani venkovankou. Slečna Marie je švadlenou a jde odvádět svatební šat nevěstě do Zálesí. Kéž je šťastná, z plna srdce bych jí to přála, přemítá Marie Rousová, ale na jejím místě bych se tak rychle nevdávala; bojím se – jak jsem toho jejího ženicha viděla –, jestli se neukvapila a nevybrala si toho nepravého.

Ale to už není moje věc, pomyslila si dále. Ušila jsem nevěstě krásné šaty, a nikdo nemůže říci, že jsem si na nich nedala velice záležet. I kdybych si řekla od ušití tři sta, není to mnoho za takové šaty. – Hle, takový růžovavý kvítek, Marie Rousová utrhla si opožděný květ ostružiníku, takový květ vyšiju na příští svatební šaty, které budu dělati.

Marie Rousová je spokojena a lehce si trylkuje na cestě pod Vraní horou, spěchajíc k Zálesí svým slušným a půvabným krokem, který jí právem získává v celém okrese úcty a obdivu. Vše je na ní lahodné a čisté: šaty, vonící vzduchem, mýdlem a žehličkou, její plet, neporušená žlutavá slonovina

tváří i spánků, mezi nimiž, pod pevně narysovaným obočím, vyzírá mandlový pohled očí velmi temných, avšak sladkých a rozumných, i zuby napřed pěkně bílé, rovné a pravidelné, v sympatickém úsměvu, byť i po přestálých nemocech nezůstaly snad všude bezvadně uschovány. Postavy je vyšší a štíhlé, téměř příliš rovné a nehrubě tělesné v obrysu. Nadto má na sobě zástěru zašpičatělého střihu, jaký právě jí tak obzvláště sluší, šedé punčochy a černé střevíčky, které se po drsnotách venkovských cest kmitají s nevšedně plavnou důstojností.

Nikoliv, uvažovala slečna Marie, toho člověka bych já si nevzala. Ačkoliv sám zámožný, bere si ji nepochybně jen pro peníze, a zdá se mně být povahy lehkomyšlné a zajisté velmi málo jemné.

Slečna Marie Rousová, ač milování hodna – však stále ještě se kolem ní vznáší láska, které se dohaduje, i které si ani někdy není vědoma –, nemá milence. Ó ano, má! ale není to milenec toho obvyklého, našeho druhu, bytost sentimentálně brutální, stále neuspokojená, sobecky demonstrující a domáhající se pozornosti a účinnosti hned pokorné a hned zase soucitné. Její milenec a ženich, Julius bylo jeho jméno, je milencem už deset let mrtvým, i nemůže se už ničím v těchto bodech znehodnotiti, ani z jejich nátlaku se prohřešiti. Jeho tvář kryje hlína, jeho jímavý hlas zmlkl a duše prodlévá v dalekém záhrobí. Ze všeho na světě zbyly mu už jen květiny

na hrobě; macešky na jaře, červené lilie v létě, astrы v podzimu, a po celý rok náhrobek pískovcový s deskou z černého mramoru a se zlatým jménem Julius. Tomuto mrtvému ženichu a milenci, na kterého se dnes už sotvakdo jiný nějak pamatuje, zůstala Marie Rousová věrna po deset let a provždycky. Živíc se švandlenstvím, odmítá každé mužské dvoření, každou jinou lásku, která se k ní za různých ročních časů a z různých měst ostychavě i obmyslně snášela. Julius opanoval její srdce, její život a osud, třeba dávno už na něho nevzpomínala každým dechem a každým dnem, jak se k tomu ještě před osmi, devíti lety vůči jeho památce cítila povinna. Je jí už jedenatřicet let a je pořád ještě hezká, ta panenská vdova Rousová Marie, chudobná švadlena, květ dlouhého trvání, dlouho nevadnoucí a nikým neutržený jako to podzimní kvítí na hrobě milencově.

* * *

Oba zbojníci zvážili okamžitě dosah tohoto setkání, když na půl cestě do Zálesí uviděli přicházeti dívku, která tu jde sama. Vnitřní hlas, který jim jindy radil dáti se před každým střetnutím s lidmi na ústup, se neozval, neboť mohutněji se dala slyšeti rada jiná. Co jiného, káže tato rada Rudovi, když není tu kořalky ani ničeho podobného, ani zpěvu lásky a žalu i radosti? Toť vše, pravím ti, toť vše, však víš, že vše!

Obsadiv Rudu, v ten ráz dal se tento hlas spatřiti v záblesku jeho zornic a v záchvěvu úst; kamarád, zahlédnuv toto prudké znamení, ihned porozuměl. Vsunuli se do křovin po obou stranách cesty, tajíce dech, aby nic neztratili z klapotu střevíčků, které se blíží, ach blíží, jdou sem, ó, jdou!

Viděla jsem tu dva mužské, diví se střevíčky Marie Rousové, a teď už je nevidím. Asi to byli lesní dělníci.

Vtom se přiklopila tvrdá ruka na mírně vykrojený úsměv rtů. Bože, vždyť jsem nic zlého neřekla, ulekla se Marie Rousová. – A tu se uzřela obklopena muži vzezření velice přísného, kteří jako by ji chtěli trestati. Cítila se rvána a vyvrácena ze země a zamrazilo ji, neboť to bylo, jako by byla stržena v strašný pád a hlasu jí nebylo možno vydati. Zvrátila k mužům pohled tmavých očí, v nichž z propasti hrůzy prosila Marie Rousová ty dva o pomoc, o slitování. Ale tu poznala, že ony ruce, které se po ní sápu, nejdou jí přispěti z té jámy děsu ven, nýbrž že jest v jejich kruté moci, která ji chce sraziti ještě hlouběji a brání v útěku. Snažila se vykřiknouti; těžce přilehla k jejím zubům hrubá ruka, zapáchající štípavým tabákem. Chtěla odtrhnouti tuto násilnou dlaň od svých úst, ale tu shledala, že její ruce nejsou volné: pečlivě střežila v nich bělostné svatební šaty ve velikých starostech, aby se v tomto surovém zápolení nepomačkaly a nepřišly ke škodě. Ty šaty, ach

ty krásné šaty, vzlykala její zoufalá duše, co z nich bude, ach bože, vždyť se celé potrhají! Ale modlitba nemá dost účinku před útokem pekel. Svatební šat klouže jí z rukou, nemilosrdně cásán a dupán žalostně sesouvá se k zemi a vzdušné závoje vlají vzhůru, ovívají vyceněné tlamy zlosynů a zaplétají se jim do tlap, zmítaných katanským násilím. Tu rozlítla se Marie Rousová hrůznou lítostí a počala bojovati jako lvice. Její štíhlé švadlenské ruce, když už nemohly ochrániti svého něžného díla, vyšvihly se mstivě, bleskem vjely vzhůru a zaťaly se do tváře Rudovy. Jak se prudce vzepnula, tlak na jejích ústech trochu sklouzl a povolil, i vykřikla hlasem drsným a velikým: „Lidé, ach lidé, na pomoc!“

Špinavá ruka, ověšená křehkou pěnou závojů, znovu se sápe po jejích ústech, ale Mariiny prsty míří rovnou do očí násilníkůvých. Smeknuvše se po čele, uchycují se pevněji na víčkách a drásají je přesilně, až se jejich měkkost stává mokrou a kluzkou, převádějíc břitký tlak nehtů po tváři dolů až k ústnímu koutku, ze kterého vytryskuje krev. Škaredá tvář, překvapena bolestnou mocností útoku, odklání se v sebeobraně dozadu a tu se Marii podařilo vykřiknout: „Sem, lidé, sem!“

Zápas na okamžik ochabl. Skloniv tvář, povolil Ruda příkré síle svých paží, aby si jemným tlakem ohmatal zmučené oko; kapka krve, třesoucí se v koutku úst, spustila se mu praménkem po bradě.

Zápasníci supí, dech se jim třepotavě škube. Marie Rousová jektá zuby a chvěje se v nohou, co její nehty rvou ustupující ruku Vaškovu.

„Vašku, ale teď už žádné orace!“ zachroptěl Ruda, mrkaje zraněným okem na prsty, které mu ztřísnila krev. Otřel si dlaň o kalhoty, načež skočil k Marii a popadl ji za ruce. „Sem, lidé, pomoc, sem!“ vykřikla Marie.

A vskutku: vtom již sem zalehly hlasy a opřely se do zápasících rukou a zlomily jejich sevření, Ruda s Vaškem poodstoupili: pomoc pro Marii Rousovou přichází sem překotným dusotem.

Sbor skautek lehkonoze se sem sbíhá v obloučitém šiku. Sukénky vlají v rychlém běhu a na ramenou červené šátečky svezly se do šíje, ruce jsou vztaženy vpřed i vzneseny vzhůru, jak hbité běžkyne začloňují si oči, a jejich rudá ústa jsou otevřena vážnou bdělostí. Haló! svolává se sem tato dívčí družina, ne nepodobná sboru lesních vil, spěchajících zahnatí vetřelce, který zneuctil poklid lesního ducha, jemuž jsou služebny.

Muži se zarazili. To vojsko dívek, co to má znamenat? Z údivu zvedla se nejistota a z nejistoty strach. Je to jako nějaká družina Dianina, přicházející plašiti a uštvaťi nízkou zvěř, do níž pak uražená lovkyně přispěchá vpáliti svůj smrtící šíp. Některé mají štíhlé hole, jež by mohly býti kopími, jiné třímají pestrobarevné praporky, které povedou seč,

až začne se trestný útok. Ruměncem na lících těchto mladičkových panen jeví se přísný; připomíná jasnost ranní zoře. Ale barva jejich šatů je olivově zelená: toť les. Toť les. Toť les, ulekli se násilníci, ano, od tud se to vzalo! A tu si Ruda vzpomněl na zabitého hajného: to on asi sleduje tento předvoj, přicházející při této příležitosti vzít si svou mstu.

I dávají se chlapi na útěk, zanechávajíce na jevišti zlého úkladu Marii Rousovou, nyní zbledlou jako květ konvalinky a s třesoucími se koleny uprostřed lesních dívek. Vrhli se do hloží věru jako zvěř. Ale tu již se sbíhají jiní lidé, neboť po lidech Marie volala, dva hluční dřevorubci, a opět jest štvancům uskočiti bokem do mlází, aby poznova kličkovali, vyplašení stařenou nesoucí džbán jeřabin a ženami sbírajícími klestí. Tak tu sebou v hájích zmítali jako gumový míč, narážejíce ve svém rozběhu na pevné překážky, než zapadli do vysokého lesa; dravé ptactvo, vyděšené tímto vpádem, vzneslo se vzhůru a vydalo šeredný skřek.

Marie Rousová se dala do pláce. Teď už je všechno zas dobře. Má kolem sebe družinu děvčat velikých očí, zarostlé muže se sekerami, stařenu s džbánem jeřabin a ženy, jež sbíraly klestí. A ještě dva skauti se tu naskytli, jeden s kytarou, druhý v brýlích, s neobyčejně chlupatými koleny, přívětivě vyceněným chrupem nutí do Marie studený čaj. Slečna Marie se zadýchává posledními vzlyky; soucitné ženy zvedají

z prachu země zdeptaný svatební šat, uhlazující jeho rozervané záhyby, vysílající k mužům vyčítavý hled. Ještě že to tak dobře dopadlo. Nám tak měli ti dva padnouti do ruky, prohlašují muži se sekerami zamračeně, to byste viděly! Však ono se to těm dvěma pacholkům nevyplatí!

Marie Rousová odchází v průvodu. Svým dobrodružstvím se mnoho nechlubí. Ach, jak oni ten svatební šat tak bezcitně zničili! Nevím, dá-li se to ještě nějak spravit. – Ano, jeden z nich byl větší, celý rezavý, ten druhý, v černém, byl o něco menší, praví slečna Marie revírníkovi. Bože, když si vzpomenu, jak surově oni ty krásné svatební šaty rvali!

Nikdy jsem si nemyslela, řekla Marie Rousová sama sobě, že by mne mohlo něco takového potkat. Ale však jsem se nedala. Ó, Julie! Býti živ, jistě by toho nebylo. Měla jsem správné tušení, že jsem se mužských vždycky poněkud bála!

* * *

„Mohli jsme si to nechat,“ řekl Vašek, když se cítili dosti daleko.

„Mlč!“ uryl se Ruda, „nechceš-li nějakou dostat: nechci o tom ani od tebe, ani od nikoho už nic slyšet.“

Večer pak se zahrabali do suchého listí, umiňujíce si na nic nemysliti, aby snáze co nejdříve usnuli.

Utekli jsme před holkami, marná sláva, zamrzl se Vašek, když za časného rána vstávali; jak to jen přijde, že jsme museli utéci před holkami? Ale bylo tam také fůra jiného lidu. Mohli jsme si to nechat, řeknu ti, Rudo, ještě jednou, ale nahlas ti to povídat nebudu.

Ruda si potichu omakával tvář. Přes zhmožděné oko po tvářích dolů se mu táhnou rudě zanícené pruhy. Pne a leptá to velmi škaredě, když zkouší pohybovati očním víčkem a tvářemi; z koutku úst to znovu vyprýštělo, jak si seškrábl zaschlou krev. Však Vaškovy ruce jsou také křížem krážem zbrázděny palčivými čmouhami.

To nám zas přirostlo na účtu, a máme to moc čistě na sobě napsáno; ta ženská nám dala co proto, jen co je pravda, každý si to může tadyhle pěkně přčíst, řekl si Vašek, pohlížeje s velmi neklidnými pocity na svoje ruce a na Rudovu zmučenou tvář. A kdyby se aspoň bylo něco stalo –

Tohleto, panečku, tohle se pořádně rozkřikne.

„Tak pojď!“ osopil se v těžkém nepokoji na Rudu, „hezčím se už neuděláš. Koukejme, ať jsme odtud co možná dál.“

Ruda se přestal obíratí svou zdrásanou tvářící a beze slova se dal za kamarádem.

Šli řídkým lesem, ale ani tak nebylo v něm dobře kupředu viděti. Les byl hustě zarostlý jalovcem. Keře, které kdysi ztratily vršek, rozložily se do široka, ale ty ostatní vzrostly štíhle, sloupovitě a nepravidelně vzhůru a zdálo se co chvíli, jako by tu stáli skřítkové, lidé a obři a jiné bytosti nejasného obrysu, všechno strnulé v hlídce a napjatém pozorování a skrývající za zády nůž, hlučnou trubku k alarmu, klacek k udeření, pušku k výstřelu.

Hu, řekl si Ruda, kdyby to tak byli vojáci nebo myslivci, veta po nás; to bychom daleko neutekli. Budeme si teď vůbec muset dát zatraceně pozor. Měl bych si to lépe promyslet, ale jen kdyby mne ty škrábance tak protivně nepálily; mám toho plný obličej. Nemohl to překonati, a znovu si sáhnul po tvářích a psal si prstem po napuchlých rýhách, které zjitřeně mokvaly. Tím tomu nepomohu, řekl si hořce; čert ví, co mně to nedá pokoj. Snesu ledacos, prsty pomačkané, stržený nehet, ruku zašívát, nohu zhmožděnou, všechno jsem už měl – ale ta ženská musela mít drápy jako jedovaté.

Potkat tě takto podrápaného doma, pomyslně si nad Rudou Vašek, ach, Rudo, to bych se ti smál! Ale tady to není žádný špás. Vůbec to není žádný špás. Tuze nedobře jsme si to všechno nadrobili, darmo mluvit: už mně je z toho někdy úzko.

A tu se stalo, že – jako by ze země vyrostl – náhle

se před nimi vztyčil vysoký stařec. Na bílých vlasech, které mu spadaly až k ramenům, měl věnec upletený z haluzí, žlutavý vous mu splýval hluboko na prsa. Na těle měl dlouhé roucho, starý roztrhaný župan; jednou rukou opíral se o olistěný klacek, v druhé nesl košík s houbami. Byly tu hříby, březáci i křemenáče, zelánky i havelky, mezi tím křehké katmanky, červené i tygrované muchomůrky, dobré i jedovaté v jediné směsici, a hrouda siného mechu, vykrášená rudými korály dřínků. Vztyčiv se velkolepě, zvolal stařec hlasem mohutným: „Sláva vám a mír!“

Pak vznesl paži, v níž třímal olistěný klacek, a dotknuv se jím zlehka ramene Rudova a Vaškova, opakoval znovu důrazně: „Pokoj vám!“

Ruda s Vaškem na sebe vyjevení pohlédli; oba překvapením zbledli, otevřenými ústy škubavě vycházel dech. Ruda vztáhl ruku vzhůru, aby si zakryl podrásanou tvář.

„Pro mne jsi obětoval svou krev,“ řekl stařec. „Neboj se, synu můj, sem, kde jsem já, za tebou tvoji nepřátelé nemohou.“

Ruda sňal ruku z tváře a v tupém údivu hroužil zarudlé a slzící oči do podivného starce.

„Neděkuj!“ pronesl stařec konejšivě a hrabal se v košíku. „Zde, tu máš, toto ti dám na všechny rány. Vezmi a nikdy a nikde a za žádných okolností se od toho neodlučuj.“

Vložil Rudovi do dlaně hvězdicovitou pýchavku. Pak vylovil hvězdicu druhou a daroval ji Vaškovi.

„Dobře to schovejte a skryjte před očima služebníků tmy. Toť za prvé: na rány těla, a v druhé, vyšší potenci na rány duše. Rozetřeno s třikrát třemi bobulemi jalovce v medu lesních včel, učiní vás neviditelnými. Žádná kule, meč, okovy, louh ani jed nebudou nad vámi míti moci.“

„Kdo jste?“ odvážil se Ruda tázati.

„Jsem Vládce těchto lesů. Všechno je zde poslušno mých rozkazů. Vy ale se ničeho nebojte, neboť vzal jsem vás pod svou ochranu.“

„Co že to je?“ obrátil se Vašek k Rudovi.

Ruda pokrčil rameny.

„Jen poslyš!“ řekl stařec a velmožný úsměv obnažil jeho hnědé zuby. „Jen poslyš a pochopíš.“

Odloživ košík s houbami, aby měl ruku volnou ke gestikulaci, opřel se stařec o svůj klacek a jal se recitovati hlasem velebným:

„To hlásím vám, Aridion sám:
Ario je vzduch, Dion pak bůh,
jedno ve dvém to jest, jednomu vzdejte čest,
jedno, jedno jest ve mně, ve mně jest jedno,
dno všeho ve mně jest, dno nebes i země,
v nich je sídlo mé vlády, nikdo nezvrátí mé řády,
pěnkavy, stehlíci, a sýkory mne poslouchají,

černohlávci, čížkové, zvonci i konipásci,
o všem, co třeba, mne zpravují svými hlásky,
káňata, orlové i všichni ostatní živlové,
všichni mně přinášejí zprávy nové
a nové z dolin i hor,
že zlomeny nepřátel hord závist i vzdor,
jich zrady a pikle a intriky temné
se rozpadaly v prach a v pápěří jemné
a já je odvanu, v každou světovou stranu odvanu,
vládcem všem zůstanu, Ario –“

Tu Vašek pokrčil rameny, a obrátiv se k Rudovi, poklepal si významně na čelo.

„Já vím, že jsi blázen!“ rozzlobil se stařec. „Jen počkej, já ti spravím hlavu, až ti řeknu ještě toto:

Panna Maria synáčka Ježíška měla,
na jeho čele trnová koruna se skvěla;
já však zelený věnec mám a v něm moc svou mám
nade všemi sváry, poláry a proteáry,
mrtvé křísím a s duchy rozmlouvám:
alore reale menandre deore
diurnoi moare ridion meore –“

Ruda uchopil Vaška za rameno. Vašek jen mrknul očima kupředu, pryč odtud, z toho ven! Nemohli toho už déle poslouchati. Znělo to jako zaklínání, jako mše běsných duchů. Větrík pohrával listím

v starcově věnci, les zašuměl a zavzdychal, žalostně vzkřikl pták, v dáli ozvala se srna. Bylo to hrozné. Prudký děs jel jim po zádech vzhůru a naježil jim vlasy.

Liriodiorimero –

Odtrhli se rázem, a převrhnuvše divým spěchem starcův košík, prchali odtud, pokud stačil dech.

Stařec poklekl na zem a sesbírával obsah převrženého košíku vzlykaje přitom dětským pláčem.

* * *

„Huiii,“ vydechl Vašek, když už nemohli dál. „Že nás ten bláznivý dědek ale vylekal!“

„Však to taky bylo – ten věnec, jak on měl na hlavě.“

„A jak začal: pokoj vám, nebojte se, tady já vás chráním.“

„Člověče, ve mně hrklo, kdož ví, co to je, a že on všechno ví, jako nějaký pánbůh. – Nikdo na vás nemůže, povídá, žádní nepřátelé, já vás udělám neviditelnými.“

„Ale pak mně to začalo připadat, že se nám v těch řečech posmívá.“

„Mně zrovna tak: že si s námi tak nějak hraje. A to jsem dostal strach a vztek – Ale nejhorší mně to připadlo až nakonec. To už jsem věděl, že je blázen, ale jak začal mlet to svoje: moira deoira, tak se mně

to začalo zdát, jako kdyby svolával – a to se mnou tak hrozně škublo.“

„Svolával – Co?“

„I – však víš! –“

Chvilka mlčení.

„A on to zatím blázen,“ odplivl si Vašek a hodil za sebe hvězdici, kterou obdržel od starce.

„Jenom blázen!“ Ruda se pokusil zasmáti se. Ty můj kulatý světe, zažili jsme to divnou legraci! chtěl říci tímto svým smíchem, ale nešlo to: smích se nerozvinul. Tu přispěchal Vašek podepřítí Rudův smích; vydal ze sebe jen křáplavé vychechtnutí, ale to se v půli dutě zlomilo. „Kdo by se nelekl,“ – přidal k tomu, jako se zející puklina ucpává plihým hadrem: „každý by se lek!“

* * *

Vaškova mysl se vydala po proudu na vlnách nepokoje. Chabě ucpanou puklinou, která se v něm rozevřela po nedokonaném smíchu, mu do odpoutaného člunu myšlenek zatékalo a jeho nohy smáčel divný chlad.

Co to v tom je, studilo ho toto snění, že od té první chvíle, jak to začalo, musíme pořád a pořád utíkat? Schovej se, jednou, že je zle, podruhé zas, že se bojíš. Utíkej, aby tě nebylo vidět, utíkej, abys nebyl nikde k nalezení, utíkej jako v jednom kole

od začátku až do konce. Achach, vypadá to, že konec všeho toho bude, až už nebudeme moci dále utíkat.

Zrovna tak jako ta polní a lesní zvěř, která je strach sama, ostražitost sama, a přece pak do nejnepříjemnějšího černá terče své plachosti jest trefena a nakonec složena. Nic jsme si nevybrali; když už jsme jednou tak začali, už se nezastavíme a nedostaneme se z toho ven. Už je nám to přisouzeno, že se máme státi právě takovými chudáky, jako jsou srnci a zajáci a všechna ta ostatní uštvaná zvěř; její život, to je stále jen útěk v útěku, a její konec? toť útěk nedokonaný. Tak i náš konec nás podle všeho stihne v běhu, v tomto plachém a ustrašeném běhu, kterým běžíme a nemůžeme a ani nesmíme se zastavit. Střevlík v tísní svého útěku vypouští ze sebe ostrou šťávu, též ropucha usiluje o záchranu, vystřikujíc ze sebe smrdutou slinu, která je jed – ale ani to nic nepomáhá. Viděl jsem je rozšlápnuté vedle cesty, střevlíka i ropuchu, i jejich šťávu a jed. A nám také nic nepomůže, však my to dobře cítíme: co jiného by nás nutilo pořád tak utíkat?

Počkej! trhlo to náhle odpoutaným člunem Vaškova myšlení. „Počkej, Rudo, tudy ne!“

Před nimi se tyčila tabulka s šipkou s nápisem:
K Lesní samotě.

Zastavili se.

„Víš co, Vašku,“ vynořil se Ruda z černé hladiny svého mlčení, „něco ti povím.“

„A co?“

„Koupíme si pití!“ Ruda ukázal na tabulku a přestřel před Vaška obě ruce, jako by byly bohatě obtíženy tím, co v hlubinách svého mlčení vylovil.

„Kořalku?“

„To je to, co potřebujeme. A hospoda jako na zavalanou.“

Vratký člun Vaškových myšlenek, do něhož z boku teklo, sklouzl z vln nepokoje blíže ke břehu a zde se krouživě zastavil.

„To je ono! Ale vypijeme to v lese.“

„To se ví. Tak počkej tamhle na mne.“

Je to ale pašák, ten Ruda, posadil se Vašek za keře, a já jsem blázen. Užírám se tu všelijakými myšlenkami, a co on zatím vymyslel lepšího! To je to, co nás vzkřísí!

„Vašku, Vašku!“ Ruda se vrátil a nastavuje svou podrásanou tvář, kvasící ohnivým písmem: „S tímhle tam přece nemohu jít. To nejde: musíš ty. Tu máš peníze a já čekám tady.“

Vašek přijal peníze, a opleskává se ze smetí, vydal se k červeným štítům Lesní samoty. A co, napadlo ho tu, jestli mně Ruda uteče, zatímco budu pryč? Hoho, tohle on mně neudělá, toť nemožno: proč on by nečekal, když mu přinesu, na co on čeká! Hoho, dobrého pití, a ať je ho dost! To je, co potřebujem.

Dobrého pití, a ať je ho dost, těší se Ruda, čekaje v křoví. Hola, jen aby to Vašek dobře vybral, hola,

jen aby už s tím byl tady zpátky! Viděl jsem jednou divnou láhev s červeným likérem: měla podobu kohouta. Tu bych rád pil.

Vezmu dvě různé, sestavoval si to Vašek. Jednu takovou a jednu takovou. To bude nejlepší.

Jen aby tam Vašek do něčeho nevlez! Kamarád v křoví polknul znepokojeně naprázdno.

Tu už Vašek vstupoval do dveří. V šenkovně nikdo není, jen děvče asi dvanáctileté zametá pod lavicemi.

Zase holka, pomyslí si Vašek s jistou nelibostí, vzpomenuv dějů včerejšího dne. Ostatně, řekl si hned s úlevou, však je to lepší, než kdyby tu za výčepem stál nějaký chlap. Beztak, ulekl se prudce, má tuto lesní hospodu pronajatou nějaký hajný, nebo něco takového, a já tady rovnou do toho vlez. Ach, jej, jen ať to dlouho netrvá!

„Dejte mně nějakou kořalku,“ zvolal na děvče, které odloživši smeták, podívalo se v tázavém očekávání na hosta.

„Nalej pánovi,“ ozval se z kuchyně žalostivý hlas. Mezi tikot hodin vmísilo se praskání postele a šustot peřin; to hospodská stůně a těžce se převrací v posteli.

„Je tu rum, žitná a kmínka. Kolik?“ pravilo děvče.

„Rum, ale ne nalévat. Celou láhev.“

Děvče vystoupilo na stoličku za nálevním stolem, vysunujíc opatrně mezi lahvemi onu s rumem.

„A tamtu, tu červenou, mně dejte také.“

„To je višňová.“

„Tak tu. Kolik to stojí?“ Vašek se vytasil s penězi.

„Musím se zeptat.“ Děvče odešlo s lahvemi do kuchyně. Z pootevřených dveří kuchyně zazníval nemocný hlas v brumlání obtížných počtů, v pomalém vzpomínání a rozvažování, v nejistém předražování.

To je věčnost, mučil se Vašek netrpělivostí, aby už se všim byl v bezpečí venku. Zahlédl na policiče menší lahvičku s likérem ostře zeleným, i vzal ji k sobě a hbitě ji vsunul do kapsy. Bude toho aspoň víc, pousmál se a odstoupil od pultu, očekávaje příchod děvčete.

Děvče vystoupilo z kuchyně, ale bylo znovu zavoláno zpět. V šerých tišinách rozpředly se mezi prázdným tikotem hodin nové počty. Nebere to žádný konec, hryzl se Vašek, bože, už toho déle nesnesu!

Konečně děvče přišlo a žádalo cenu hodně předraženou.

„Dejte mně ještě k tomu tamtoho salámu,“ poručil si Vašek a zaplatil bez smlouvání. Odcházející, srazil se ve dveřích se žebrákem. A protože měl ještě v ruce drobné, a že to tak dobře dopadlo, dal mu na jeho pokorný pozdrav a za jeho vodově bledé oči almužnu. Jen žebrák, ulevilo se mu blaženě; zaplatit pánbůh, že to není jiné setkání!

* * *

„Máš?“ vyšel Ruda z křoví Vaškovi naproti.

„Mám. Budeš koukat.“

„Nikoho nepotkals?“

„Ne, jen žebráka, a v hospodě ani živé duše, jenom taková školačka.“

„Tak je dobře. Ukaž, musíme to okusit.“

Vašek podal kamarádovi láhev s rumem. Tu máš! To ostatní ponesu sám.

Vytlačili zátku nožem. Rum prudce zavoněl nad zatrpklým tlením lesa. Panečku! zasmál se Ruda a napojiv se zhluboka několika klokotavými doušky podal kamarádovi. „Ah, člověče drahá! Tohohle, ach, tohohle nám bylo potřeba! A teď se s tím mrskneme někam, kde by se nám do toho pití nikdo nekoukal.“

* * *

„Ten mladík?“ zahuhlal k děvčeti z hospody žebrák hlasem starého holuba, „to by mohl být, myslím, jeden z těch lumpů, co včera přepadli slečnu Rousovou na cestě do Zálesí.“

„Proč by to musel být on?“ pravilo děvče z Lesní samoty, „říkalo se přece, že jsou dva.“

„Tohle by mohl být ten, co má mít ty černé šaty.“

„Černých šatů je –“, odpovědělo děvče a složilo ruce pod zástěru, snažíc se na svůj věk vyhlížeti vyspěle.

JOSEF ČAPEK
STÍN KAPRADINY

EDICE MOZAIKA

Typografie Vladimír Verner

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

roku 2015 jako svou 1372. publikaci

Odpovědná redaktorka Adéla Tošovská

Vydání ve Vyšehradu první. AA 5,16. Stran 160

Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.

Doporučená cena 188 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-131-9